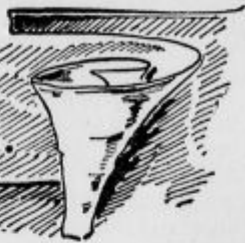

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

**:: Za naše ::
gospodarje.**

Posestva na dražbi.

Videli ste že domačega sinčka, kateremu so oče jagnje kupili. Rajši ima ovčko, kakor vse druge sivke in lise. Ko jo prodajo, tečejo navadno debele solze za ubogo revico, ki mora v mesnico. Sicer pa oče sami niso dosti boljši. Kar veselje je gledati pravega gospodarja, ko pride k svoji živini. Za vsako kravo ima prijazno besedo, to malo počehlja, drugo okrega, tej popravi. Vse so kakor njegovi otroci. Mnogi še bolj poznajo živino, kakor lastne otroke. Prva pot zjutraj je v hlev in zvečer tudi gre že utrujen od dela še enkrat pogledat svojo čedo. In te zveste živali ga poznajo. Stegujejo mu glave nasproti, mukajo in se dobričajo, kakor bi vedele, da imajo v njem svojega najboljšega gospodarja.

Iz hleva gre na polje, na domačo zemljo, katero je prejel od očeta, na rušo, koder je hodil kot mali otrok z materjo in se učil delati pri domačih. Domača sveta zemlja je to, ki mu je povzročila toliko dela in znoja, in vendar jo ljubi. Vse tako lepo raste. Povsod se pozna njegovo razumno gospodarstvo, s katerim je pomnožil svoje dohodke. Le tam mu še en kos manjka in v gozdu bo treba še dokupiti, da bo vse lepo okroženo, hišo bo popravil in otrokom napravil dote.

Kako lep je kmečki stan za razumnega gospodarja. Uradniki, oficirji in razni drugi gospodje so popolno odvisni od svojih višjih. Ena zamera le vsled male besedice se pogosto ne dá več popraviti. Od tod oni strah pred višjimi. — On je svoboden kmet, neodvisen gospodar na svojem posestvu. Cesarju dá, kar je cesarjevega in potem mu celi svet nič ne more.

V zadnjem času se je marsikaj spremenilo. Mnogi so se naveličali težko delati in prodajo svoje posestvo kakor vola na semnju raznim mešetarjem in prekupcem, ki ga na dražbi razmesarijo med do-

mače in tuje. Ljubezen do domače grude je izginila.

To mesarjenje posestev se je pričelo pri veleposestnikih že pred večjimi leti. Bili so visoki ali nizki gospodje, ki so najraje v mestih brezskrbno in veselo živeli. Svojega posestva še poznali niso in o kmetovanju toliko razumeli, kakor kmet o grških črkah. Vedeli so pa, da je zemljiška knjiga vedno bolj črna postajala in je vedno bližje prihajala ura, ko se bo reklo: »Od zdaj ne boš mogel več gospodariti.« Prišel je petičen navihanelec in ponudil veliko svoto za zapuščeno zemljo, o kateri so vsi oskrbniki, ki so od drugod prišli, vedno pravili, da nič ne nese, ker je vse za nič. Seveda je moral oskrbnik tudi nase gledati; njemu se je premoženje množilo, graščak je pešal in se zadolžil. Vesel je bil, da se mu je ponudila zdaj kar čista, velika svota. Toliko bo za dolge, toliko še ostane za brezskrbno življenje v mestu. Vdarila sta, kupčija je bila gotova. Ta novi mož je pa znal. Daleč na okoli so razbobnali, da bo ta dan prodano graščinsko posestvo, kmetom prigovarjali, kako zelo jim bodo prav prišle posamezne parcele. Navadno je vselej ostalo še podjetniku nekaj tisočakov, graščina pa še povrh.

Ker se je kupčija v velikem tako obnesla, so začeli mesarji tudi na male gledati. Povsod je precej posestnikov, ki boljše poznajo gostilno, kakor lastno gospodarstvo, in jim krčmarjeva kreda toliko križev napravi, da se siromak v njih že potaplja. — Mnogo gospodarjev pa ne more shajati, ker so dobili od očetov preveč dolga ali imajo ženo, ki ne razume gospodinjstva, drugi so vedno pri živini nesrečni, da si res ne morejo pomagati. Hajd k mesarju! »Koliko daš za vse?«

Od velikih so se pa tudi mali naučili. Kunštno glave to, ki so tudi izvedeli za glavni nauk sedanjega časa: »Malo ali nič delati in veliko zaslužiti in še več uživati.« Zatem teži vse, revež v svoji kajži in milijonar v kuponih akcij. Nič ne pomislijo, da je užitek le sad truda in dela. Če sam ne delam in vendar dobro živim, sem tat, ki se pita od žuljev drugih. Če si pa celo življenje delal in na starost le svoje uživaš, potem imaš čisto po pravici užitek, saj prejemaš le sad svojega truda. Toda komu je zdaj mar delati! Le denarja, veliko denarja!

Tako so mali prekupci začeli kupovati posestva. Včasih so pijančki po gostilnah stavili za litre vina in potem pili in pili, dokler jih niso drugi domu pripeljali. To je zdaj že dolgočasno. Kar za grunte zglihajo. Dobili so moža poštenjaka v gostilno in ga malo zalili, da je bil korajžen. »Koliko damo za vse?« »50 tisoč kron,« se odreže naglo možiček. »Tu imaš na kup.« Udarili so. Junaki so natančno poznali posestvo in pohošje. Ko pride mož zmago, nosno domu in pove, za koliko je prodal, je nastala doma mesto solnca prava nevihta. »Tako zastoj, kam bomo šli, kaj bomo imeli, kaj bomo delali?« Ko se je naspal, je začel računati in videl, da se je grozno vstel. Misli je, da je veliko rekel, pa se je zmotil. Poiskal je svoje prijatelje in prosil, naj odnehajo. In ti so se skazali, zveste prijatelje in odstopili od kupčije, ko je plačal nekaj tisočakov za mazilo.

Vsakemu se pa tudi ne posreči. Marsikateri le za smolo prime. Sta kupila dva lepo posestvo, ker sta upala, da bo žena huda, da ne bo pustila prodati posestva, ona dva bosta pa tisočake delila. Toda, glej spaka! Žena se ni protivila in zdaj so bili pa njih grunti v nevarnosti. Ponižno sta prosila, naj ima usmiljenje z ubogimi malimi otročiči in naj jim nikar kruha ne odjeda. Morala sta plačati nekaj, da se je mirno izteklo.

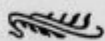
Neka strast se je prijala ljudi. Prodaja celih posestev je zdaj na dnevnem redu. Večkrat se toliko plača za posestvo, da vsi sosedje gotovo izgubo prerokujejo. In vendar je nazadnje zelo velik dobiček. »Kako je pa kaj takega mogoče?« se bo marsikdo začudil. Daleč na okoli dajo oklicati, da se bo ta dan posestvo prodajalo. Kupec pripravi več sodov vina, da bi bili udeleženci bolj dobre volje pri kupčiji. Vse, kar na ta način zavrže, se mu bo trikrat izplačalo. Vsi radovedni in žejni pridejo od blizu in daleč. Da takih nikjer ne manjka, je znano. Kupci pripeljejo tudi celo vrsto mešetarjev, ki ljudem prigovarjajo in nalašč dražijo. Navadno stopi k vsakemu, ki začne dražiti tak skušnjava in mu na vse načine prigovarja. Vino teče, da kmalu ni nobena glava več čista. Ljudstvo postane živalno, da vsak kakor besen drugemu draži. Ti ljudje, ki v malem skoparijo pri vsakem vinarju in se še pri volih po eno uro vlečejo za krono, kar s stotaki razmetavajo. Mnogi dvakrat

preplačajo kupljeni svet in drugi dan s sramom in grozo začnejo premišljevat, kam jih je pijanost zapeljala.

Sodnije so v zadnjem času prav hvalevredno povedale, ki so se hoteli izmotati iz zanjke šle na roko in razsodile, da je taka kupčija, če ni bilo sodnijsko razprodano ali vsaj potrjeno, neveljavna.

Skrajno žalostno je pa, da so ljudje tako nespametni. Na ta način brezmiselno prodajati in kupovati, je gospodarstvu škodljivo. Računite za pogodbe prepis, vse stroške, pota in pijačo le 10% cele vsote, v resnici pride 15 do 20%, je to prav velika vsota. Kolikor je šlo za pogodbe, procenite, pijačo in vse drugo, je za gospodarstvo izgubljeno. Vedno se je prodajalo in se bo tudi naprej, toda ta način prodaje je gospodarsko hudodelstvo. Čudno, da vladni organi, ki imajo precej vse paragrafe odprte, če voz na cesti stoji brez varstva, ali kdo par besed na neoznanjem shodu izpregovori, prav nič ne storijo zoper to kvarljivo početje, ki vedno huje pohujšanje razširja.

Rodoljuba mora tudi boleti, da ljudje svojo domačijo tako lahkomišelnost prodajajo. Poznal sem starega moža, ki je imel svojo revno hišico na prav ugodnem mestu. Tisoče so mu ponujali zanjo. »Ne prodam in ne prodam. V njej sem bil rojen, v njej bom tudi umrl. Hiša mojega očeta je.« Hiša dedov je, kamor nas veže tisoč in tisoč spominov mladosti in vsega poznejšega življenja. Kaj bo s temi ljudmi, ki tako lahkomišelnost prodajo svojo domačijo? Nekateri si kupijo druge hiše, manjše ter seveda plačajo dvakrat prejemščino. Prvo je plačal kupec z dobičkom, ki ga je napravil s kupljenim posestvom, drugo plačajo sami. Če si denar prihranijo, vemo, kako se navadno potem godi. Če ne bomo sami zapravili, bodo otroci. Nazadnje ne bo grunta, ne denarja, le beraška palica s kakšnimi orglicami, ostane. Kamor pride, vsak se ga ustraši. In ti, domača zemlja, si tako lepa, tako rodovitna, le tvoji otroci ne poznajo tvoje dobrote. In ti kmečka hiša mora domače ognjišče tujcem odpirati, ki kopljejo grob našemu ljudstvu! Doklej bo trpela nespamet?

Sužnji.

Če v današnjih časih slišimo zgodovino preteklih dni, se nam zdi skoro nerazumljivo, kako so ravnali nekdanji pogani s sužnji, ki so bili vendar ljudje s pametjo in prosto voljo. Toda spoštovanje človeške narave je zginilo povsod in gine tudi zdaj, kjer ni vere, da je človek za Boga in od Boga ustvarjen.

Ko so stari narodi zgubili pravo božje spoznanje svojega Stvarnika, so si hoteli na svetu napraviti prijetno življenje, kakor sedanji bogotajci. Kogar so v vojski zjeli, izgubil je za vselej prostost in postal suženj svojega gospodarja. Ravno tako je zapadel suženjstvu, kdor ni mogel plačati dolgov. S sužnjem je gospodar napravil kar je hotel. Navadno so morali obdelovati polje pri najslabši hrani. Za plačilo so dobili pri najmanjšem prestopku z bičem po nazih plečih. Rimske gospe so imele

posebna bodalca, s katerimi so zbadale v meso sužnje, ki so napravili kak radoveden pogled ali niso bili zadosti natančni. Gospodar je ubil sužnja, kadar je hotel, brez kazni. Pri velikih vojskah so jih naložili na tisoče in potem prodajali. Vrednost dobrega sužnja se je cenila po tristo kron našega denarja. Stare sužnje so navadno prodajali bolj revnim posestnikom za mali denar ali jih kar pobili kakor ničvredno stvar, ki je brez prida in škodo dela. Nekateri rimski sladkosnedi so z mesom svojih sužnjev pitali ribe, ki so imele vsled tega prav poseben okus, kakor pripovedujejo zgodovinarji.

Ko se je okrepilo krščansko prepričanje v narodih, je zginilo počasi tudi suženjstvo. Po naši veri smo vsi otroci Najvišjega, jednaki bratje pred Bogom, dasi ravno mora biti zaradi vladanja in gospodarstva red med višjimi in nižjimi.

Ko je otemnela krščanska misel v srcih kristjanov, so iskali močnejši z vsužnenjem slabejših poti do bogastva in pohotnosti. V Ameriko so prišli beli ljudje in dobili tam Indijane, rdeče ljudi bolj slabotnega telesa. Vzeli so jim zemljo, primorali so jih, da so jim dali vse zlato in srebro in kopali dragoceno rudo v rudnikih za svoje zatiralce. Največje veselje jim je bilo, če so mogli mnogo teh rdečekožcev postreliti, ki s svojim lokom in puško seveda niso bili kos evropskim puškam. Z žganjem — ognjeno vodo so jih zastrupili in popolno uničili.

Ko so videli lakomni naseljenci, da ne bodo mogli rdeči Indijani dolgo opravljati težkih del, so si izmislili drug, prav satanski načrt. Tam v Afriki so stanovali zamorci, močni in krepki v priprostih kočicah. Te so zaželeli za svoje sužnje, ki naj bi množili bogastvo na posestvih v Ameriki. — Arabski prekupci so ponoči prišli na konjih in kamelah k zamorskim vasem in zažgali hiše spečim prebivalcem. Divji lovci so pobili stare in otroke, bolne in slabotne, krepke pa vklenili drug na drugega in jih v velikanskih procesijah peljali proti morju. Tam jih je čakala ladja in pometali so jih navadno vse v spodnje prostore. Slabše kot živina so bili tam skoro drug nad drugim. Hrana je bila slaba, za najmanjši prestopok bič. Če je bolezen nastala, jih je kar po več sto v kratkem umrlo. Vsi ostali so morali v tem groznem smradu pretrpeti vso vožnjo. V Ameriki so jih kakor živino postavili na trg in prodali onemu, ki je največ ponudil. — Kako se jim je godilo pri gospodarjih brez srca, ki so v svojih sužnjih gledali le orodje in živino, si lahko vsak misli.

V Ameriki je zdaj suženjstvo odpravljeno, cvete pa še vedno v Afriki pri Arabcih, deloma tudi pri Evropejcih. Tja v Kongo, ki leži na ravniku zemlje torej ima vedno 6 ur dneva in 6 ur noči, so prišli Belgijci v imenu kralja Leopolda, ki si je deželo kar tako prisvojil. Kongo je skoro štirikrat večji kakor naše cesarstvo in meri 22.577 Mm² in ima 16 do 30 milijonov ljudi. — Deželo so vzeli in proglasili vso zemljo za kraljevo, državno in družbino last, domačinom je ostalo le nekaj malega. Osnovili so kapitalistične akcijske družbe ter zložili skupaj okoli 1 milijon

kron. Že v letu 1904. so imeli nad pet milijonov kron čistega dobička. Za povzdi go ljudstva niso storili ničesar. Ženske so zapirali in prejšnje kralje s šibo prisilili delati na cesti kakor sužnji. — V državni zemlji je ravno tako. Vsi uslužbenci in uradniki gledajo le na velik dobiček. Čim več dobijo gumija in čim bolj izmolzejo deželo, bolj bodo hvaljeni pri predstojnikih.

Najslabše skoro je bilo na kraljevih posestvih, ki so malo manjši kakor polovica našega cesarstva. Prišli so tujci proglasili deželo za last kralja Leopolda II. Duhovnike in misijonarje ne pustijo radi tja, ker se bojijo, da bi preveč povedali, kar se godi v deželi. Neusmiljeno jih deržejo z davki in delom, da ljudje v rodovitni deželi lakote umirajo. Pritožiti se ne morejo nikamor, ker ni sodnika, ki bi jim pravično sodil. Čistih dohodkov daje dežela čez 8 milijonov kron. Kako so prišli do te velikanske vsote?

Vzeli so jim zemljo, vzeli ribstvo, prepovedali lov, le za državo se sme gumii nabirati, le država sme rude kopati. Koliko je resničnih dohodkov v celoti, ne izve nobeden. Družbe in uradniki so le sami sebi odgovorni. Ljudje si hočejo zlata in mesena nebena na svetu napraviti. Veliki listi so že pisali, da koncem leta vse račune končajo, da bi nobeden ne izvedel za resnične dohodke.

Toda kaj bi pomagalo toliko sveta, če se ne bi obdeloval in izrabljal? Delavec je bilo treba. Odkod jih vzeti? Začetkom so kar vsakega zamorca, ki so ga dobili, prisilili, da je moral vse storiti, kar so naročili, drugače so ga bičali ali ustrelili. L. 1903, 18. novembra so pa izdali modro postavo, da se ne sme zamorcev več kot 40 ur na mesec siliti k delu. Torej 40 ur na mesec tlake za državo, ki ni prav nič storila za ubogega reveža. Toda za delo naj so plačani po navadi tistega kralja, je velevala postava. Toda zvite glave uradnih pol bogov si znajo vedno pomagati. V celem okraju oznanijo, da se morajo delavci zbrati na določeni postaji, kamor imajo mnogi pet do deset dni hoda. Če ne pride, ga s silo zagrabiijo. Za to dolgo pot ne dobi niti vinarja. Na postaji jim povedo, kam bodo šli delat. Težko obloženi z uradnim blagom ali orodjem se podajo na deset dni dolgo pot. Za vso to nošo in pot dobijo eno ruto ali kos blaga, ki je vredno do 80 vinarjev. Zdaj so prišli na mesto in opravili 40 ur dela. Nazaj grede zopet nosijo in dobijo razen najslabše hrane zopet blaga za 80 vin. kot plačo. Ko pridejo domu je mesec minul, vsak trenutek ga lahko zopet pokličejo, da opravi na enak način svojih mesečnih 40 ur.

Za hrano jim dajo dva bisera za tri dni. Z enim biserom se kupi za eno pest koruze. Naložijo jim pa toliko, da jih pri vsaki poti nekaj od napora ali lakote umrje. Nasledki so grozni. Ljudstvo umira. Mnogi so popustili svoje hiše in zbežali v gozde, število prebivalstva hitro pada. Komaj deseti del vseh dohodkov se res za deželo porabi, vse drugo gre v žep Evropejcev, ki so prinesli tja prostost in omiko brez Boga.

To je le en zgled. Navadno delajo ti spekulanti povsod enako z ubogimi divjaki ali omikanimi, ker poznajo vsi le zlattega boga.

»Hvala Bogu,« bi marsikdo rekel, »da niso pri nas take razmere.« Saj bi jih brezverci in mnogi drugi kaj radi napravili, ko bi jih le mogli. Mogočni podjetniki in tovarnarji so v dobi liberalizma skoro ravno tako delali s svojimi delavci, ki so bili le orodje in stroj gospodarju, ki jih je izrabljajal do mozga. Delavci so delali in stradali, tovarnar je od njih žuljev množil svoje bogastvo. Ko so delavci spoznali svojo moč, so se združili in dosegli svojemu delu primerno plačo in izboljšanje razmer. Kmečki stan je vendar še zdaj popolno odvisen od kapitalističnega gospodarstva. Nobeden te ne vpraša, koliko si delal pri žitu, koliko je bilo truda pri živini. Taka cena je na borzi, narejena od ljudi, ki niso še nikoli sejali žita ali krmili živine. Če hočeš daj, če ne pa pusti. Tudi to je gotova vrsta suženjstva, katero bi mogli s splošnim zavarovanjem omiliti, toda odpraviti ga zdaj ne moremo.

Vsak kristjan ve, da je odiranje greh in se mora vsako delo pošteno plačati. Če kdo napravi kako delo, ve tudi, kaj je s tem zaslužil. Toda zelo čudno je pa, da nas to lastno dobro spoznanje tako kmalu zapusti, ko presojujemo delo drugih. V zadnjem času se na kmetih vedno bolj opaža, kako mnogi rokodelci, posebno čevljarji, deloma tudi lesarji ali krojači zapuščajo svojo obrt, gredo delat k železnici, v tovarno ali Ameriko, ker doma ne morejo shajati. To je žalostno. Mnogi rokodelci znajo tudi na deželi pošteno računati, včasih še malo preveč. Mnogi pa zaradi navad ne morejo in nočejo več, kakor pred leti za svoje delo. Ker se kregati ne marajo, se raje podajo drugam. Tkavci, ki so nam tkali ono močno in zdravo domače platno, bodo kmalu popolnoma zginili. V mnogih vaseh se še kak sirotin kajžar ali uboga žena peča s tem mehvaložnim opravilom. Ko ti odmrjejo, bodo romale statve na ogenj. Kako bi tudi bilo drugače mogoče? Če celi dan dela — 12 do 14 ur — zasluži 60 vin. do 1 K., več le malokdaj. Kdo se bo za te vinarje tako trudil? Z gospodarskega stališča moramo to zelo obžalovati, ker dobijo ljudje mesto močnega platna, ki je trpelo leta in leta, ono mehkužno kotenino, ki se komaj ogreje na telesu, ko s svojimi okni kaže, kako močno blago se zdaj dela v tovarnah.

Še večje reve so v nekaterih krajih kmečke šivilje. Mi se držimo načela, da mora vsak, ki pošteno in pridno dela, toliko zaslužiti, da si lahko plača stanovanje, četudi ga ima doma zastonj, primerno hrano in obleko ter si more še za starost nekaj vinarjev prihraniti. Če njegovo delo tega zaslužka ne donaja, ga drugi odirajo in izrabljajo.

Zdaj pa poglejte te uboge reve, še enkrat pravim, v mnogih, pa ne v vseh krajih naše dežele. Stanovanje imajo navadno pri stariših, ali jim ti zgovorijo kako čumnato, temno in vlažno, da te je že strah, če notri prideš. Sivajo 12 do 18 ur na dan skoro brez odmora, mnogokrat do

dvanajstih, do dveh ali treh čez polnoč. Če gre po sreči, zaslužijo navadno le 60 do 90 vin., v redkih slučajih 2 K na dan ob svojem. Ko bi morala stanovanje plačati in vso hrano zraven, ne bi mogla skoro nobena shajati. Mnoge imajo za navadno hrano le črno kavo ali čaj, ki nima prav nobene redilne snovi. Revce ne vedo prav nič, kaj je vsak človek dolžan svojem zdravju. Dela veliko preveč, hrane premalo, ljudje pa še vedno godrnjajo, da preveč računijo. Navadno pride bledica, iz tega slabost in jetika. Starost le malokatera dočaka, navadno so vse bolehe in slabotne.

Vsakemu plačilo po delu. To je gotovo krivično. Popolno prav bi imele moškre, ko bi se med sabo pomenile in zahtevale toliko za svoje delo, da morejo pošteno živeti, ko bi morale tudi vse same plačati in si nekoliko prihraniti za slabše čase.

Med kristjani mora vsako suženjstvo popolno izginiti, pri poštenem delu naj vsak toliko zasluži, da more živeti, vsaj kolikor je od nas odvisno.

Razgled po Avstrijskem.

V. Moravska.

Izmed najrodovitnejših in najbogatejših dežel v cesarstvu je Moravska, kjer počiva telo sv. Metoda, apostola slovan-skih ljudstev.

Moravska meri 222.222 km², torej je večja kakor dve Kranjski. Proti Češki ima male hribočke, proti Ogrski pa Bele Karpate, ki imajo do 1000 m visoke vrhove, kar je tam že zelo veliko. — V sredi je najrodovitnejša zemlja, kjer izvrstno uspeva žito in rodi bogat pridelek sladkorna pesa.

Moravska šteje po zadnjem štetju 2.437.706 ljudi. Čehov je 71,36 %, Nemcev le 27,90 %, vendar so imeli slednji vsled čudnega volivnega reda do zadnjega časa večino v deželnem zboru. Zdaj so bili sami toliko pametni, da so pustili veliki večini češkega prebivalstva priti do večine. Judov imajo 40.000, kar je precej preveč. Veliko je pa tudi še krščenih judov, ki se ne ločijo veliko v življenju in kupčiji od nekrščenih.

Izmed ljudi se jih peča 46,18 % s kmetijo, 40 % je delavcev v premogo- in rudokopih ter raznih tovarnah, 8,45 % jih živi trgovina. Prav zanimivi so podatki, koliko delavcev živi v posameznih panogah obrti. V tovarnah za platno in sukno je bilo leta 1902. 89.031 delavcev, za obleko in lepoticje 60.848 (potem seveda ni čudno, če so ženske povsod tako nališpane), zidarjev 31.568. V tovarnah za sladkor, katerih je 54, ima zaslužek 23.085 delavcev. Blaga pa tudi izdelajo, da je veselje. Samega premoga je bilo leta 1903. 27.000 ton, železne rude 2679 ton. Sladkorja so napravili 28.236 vagonov, piva do 2 milijona hektolitrov, čistega špirta 207.760 hl, ali po domače za 2000 vagonov. Kdo bi se potem čudil, da je povsod toliko pijancev. Na Moravskem imajo tudi

najboljše tovarne za usnje in popir. Le pri usnjarstvu je 5585 delavcev.

Kljub tej veliki množini delavcev pridelajo skoro vse doma in še veliko žita in živine izvažajo. Moravska ima 54,8 % sveta samih njiv, torej veliko nad polovico. Češka ima njiv 50 %, naša Kranjska le 14,8 %, druge so vse v sredi. Brez dvoma je torej Moravska najbolj rodovitna avstrijska dežela. Največ pridelujejo rži in ječmena. Rž rabijo za domači kruh, ječmen za pivo in rejo živine. Pšenice je skoro polovica manj kakor rži. Pridelek koruze je prav neznaten, veliko pa sladkorne pese in krompirja. Iz krompirja se dela v veliki množini čisti alkohol.

Vinski pridelek cenijo na 197.177 hl ali 370.000 veder.

Važno je tudi, kako tam najvišji gospodje skupaj s kmeti pospešujejo kmetijstvo. Prav veliko je veleposestev. Nekateri imajo nad 100.000 oralov zemlje. Največje posestvo ima tam knez Lichtenstein. Razen njega so še izmed največjih posestnikov grofi Deym, Seilern, Kinsky, Korinsky, knezi Hatzfeld in Turn Taksis ter tovarnarji Popper, Schöller, Tersch, Königswarter in kapitel olomuški. Posestva morajo biti silno velika, ko plača cela dežela zemljiškega davka 6.612.315 kron. Izmed tega plača 109.829 posestnikov 4.736.910 K, 295 posestnikov 448.710 K, torej pride na enega le 1500 K direktnega davka, a 133 posestnikov 1.417.394 K, torej pride na enega čez 10.000 K direktnega davka. Gozdov je v celi deželi 27,5 % vse površine, povsod prekrasen, dobro zavarovani les. Od vsega gozda je plačati 1.110.825 K direktnega davka. Veleposestniki ga sami plačajo 878.126 K ali 79,1 %, a vsi ostali le 232.699 K ali 20,9 %.

To so res velikaši, kakoršnih pri nas nimamo. Vendar se ti mogočni gospodje skupaj s kmeti trudijo v najlepši edinosti za povzdigo gospodarstva. Njih posestva imajo najlepšo živino in polje je povsod vzorno obdelano. Kmetje dobijo lahko dobro plemensko živino v bližini in vidijo, kaj se dá doseči v gospodarstvu z modernimi pripomočki. Sicer so pa tudi kmetje sami vneti in skrbni gospodarji, ki vedo, da se ne dá več tako kmetovati kakor nekdanj. Skupaj z velikaši so osnovali deželni kulturni svet, ki naj skrbi za povzdigo vseh vrst kmetijstva. Velikaši so bogati, kmetje niso revni, vendar vedno prosijo podpore, ker ne morejo drugače povzdigniti gospodarstva. Naj vam množino pojasni sledeči pregled državne in deželne podpore le za češki del dežele. Dobili so:

	državna	deželna	skupno
1. 1897-1899	K 130.473,90	K 94.048,—	K 224.521,90
• 1900	• 74.404,20	• 73.868,89	• 148.273,09
• 1901	• 77.615,50	• 86.584,69	• 164.200,19
• 1902	• 106.521,—	• 92.584,69	• 199.105,69
• 1903	• 111.280,—	• 109.795,69	• 221.175,69
• 1904	• 131.111,—	• 111.105,69	• 242.217,69
• 1905	• 151.897,—	• 114.990,69	• 266.887,69
• 1906	• 205.237,—	• 159.690,69	• 364.927,69
• 1907	• 209.985,—	• 239.350,69	• 449.335,69

To so torej vodilni možje, ki vedo, kaj potrebuje kmetijstvo za svoj napredek. Če prav sami premožni, se ne sramujejo na Dunaju in doma pritiskati za potrebno podporo kmetijstvu. Kdaj bomo imeli pri nas zavode, ki se bodo z enako vneto in

vsaj podobnimi sredstvi trudili za povzdigo našega gospodarstva.

Skoro 200.000 K je dobil še nemški del državne in deželne podpore. Ta pomoč je bila tako obilna, da je pri živini še porabiti niso mogli.

Za gojenje žita in krmskih rastlin je imel češki del dežele na razpolago 40.035 kron državne in 29.600 K deželne podpore.

Za gojenje ječmena so prejeli 12.375 kron, za vinarstvo 20.350 K, za hmelj 8000 kron, za sadje in zelenjarstvo 12.240 K, za lan 9.780 K itd.

Ali je pri tem čudno, če jim gospodarstvo napreduje? Hoteli so izboljšati ječmen. Kupili so zrno 116 posestnikom po znatno znižani ceni in jim dali natančni navod, kako naj delajo pri setvi. Obsejali so navadno tri njive. Eno z novim ječmenom po navadi gnojeno, eno z umetnim gnojem, na zadnjo pa domačega ječmena. 23 gospodarjem so dali še posebno podporo z umetnimi gnojili. Za izboljšanje rži je kupil deželni kulturni svet 100 meterskih stotov rži pri Lochu v Berlinu, ki je znan po svetu kot eden najboljših gojiteljev lepega žita, ter jo razdelil za poskuse tudi po znižani ceni gospodarjem.

Poskuse s pšenico so napravili na mnogih krajih. Kupili so tri vrste domače pšenice ter eno angleško in eno ogrsko. Pri najboljši so dosegli do 47 stotov slame na hektar in 28 stotov zrna. Na mernik setve zneso to 8 do 9 mernikov pridelka. Toda še niso imeli dosti. Pravijo, da je velik razloček pri pšenici zaradi moke. Nekatera se prav lepo peče, z drugo, posebno ogrsko, je pa velik križ. Tudi to so poskusili. Vse vrste so dali zmlati ter določili, koliko je lepe moke, koliko otrobov in kaka je pecivost moke. — Gotovo bodo na ta način kmetje vedno bolj napredovali v vzornem kmetijstvu. Saj bi našli tudi, ko bi imeli le kaj malo podobnega.

Moravska ima veliko lepe živine. Našteli so 134.026 konj, 789.552 goved, 455.318 prešičev, 37.683 ovac, 158.726 koz in 3.120.520 glav perutnine. Da se povzdigne živinorejo je imel kulturni svet le za govedo 210.000 K podpore. Za bika so imeli 77.000 K. Kdor je vzredil dobrega bika, je dobil navadno 300 K podpore. Češki oddelek je napravil 22 živinskih razstav. Vsak, kdor je prignal kako živinčje na razstavo, dobil je malo nagrado: za bika 6 K, za kravo 2 K, za telico 4 K. Velike premije so bile seveda še posebej. Ni torej čudno, če so na te razstave prignali 1127 bikov, 1098 telic in 1122 krav. Pri nas bi jih še veliko več, ko bi vsak nekaj kron dobil. Bati bi se bilo skoro, da bi potem pripeljali vse suhe in grde repe, da bi sodniki skoro morali iz groze bežati.

Gori imajo res lepo živino. Gojijo domačo kravarsko pasmo. Vpeljali so največ simodolsko, graščaki tudi nekaj švicarsko bernsko.

Nekaj nad 200 krav so nadzorovali v hlevih. Večinoma so težke od 550 do 700 kilogramov. Prav lepa je 26 mesecev stara telica, ki tehta 650 kg, 30 mesecev 680 kilogramov. Najtežja krava, 6 let stara, je imela 870 kg in ena celo 910 kg. Naši kme-

tje bi se pri svojih malih kravicah kar ustrašili takega slona. — Dajali so tudi znatne podpore za izboljšanje hlevov.

(Dalje prihodnjič.)

Napredno kmetijstvo v Nemčiji.

Nobena država se ni v zadnjih desetletjih tako gospodarsko okrepila, kakor Nemčija. Leta 1871 je imela le 41 milijonov prebivalcev, zdaj jih ima 62 milijonov. Če prav so Nemci na glasu, da radi veliko in dobro jedo, vendar so veliko večino svojih potreb doma pokrili. Leta 1883 se je pridelalo v Nemčiji 56 milijonov kvintalov rži, leta 1907 97 milijonov kvintalov, leta 1883 23 milijonov kvintalov pšenice, leta 1907 34,8 mil. kvintalov, leta 1883 21 mil. kvint. ječmena, leta 1907 35 mil. kvintalov, leta 1883 37 mil. kvint. ovsa, leta 1907 91 mil. kvint., leta 1883 249 mil. kvint. krompirja, leta 1907 455 milijonov kvintalov, leta 1883 1687 mil. kvint. mrve, leta 1907 249 mil. kvintalov.

Živali so našli leta 1873 3,3 mil. glav konj, leta 1907 4,3 mil. glav, leta 1873 15,8 mil. glav goveje živine, leta 1907 20,6 mil. glav, leta 1873 7,1 mil. glav prešičev, leta 1907 22,1 mil. glav, leta 1873 25 mil. glav ovac, leta 1907 7,9 mil. glav, leta 1873 2,3 mil. glav koz, leta 1907 3,5 mil. glav.

Posebno zanimiv je naraščaj prešičev. Tamošnji gospodarji dobro vedo, da imajo ščetinarji najboljšo in najdražjo pečenko. Gotovo se nikjer ne priredi toliko, kakor pri prešičih. Živina ima pa splošno veliko večjo vrednost, kakor poprej, ker so kmetje pasme povsod izboljšali.

Nam menda ne bi škodovalo, če bi mogli iz svojega polja nekaj več mernikov žita dobiti in nekaj več repov v hlevu rediti. Kako so torej prišli do tega lepega razvoja? Mnogi taka vprašanja le po strani gledajo, češ: kaj se bomo mi reveži primerjali z velikimi nemškimi kmeti, ki so skoro veleposestniki in živé v čisto drugačnih razmerah. Kar se moremo naučiti, je dobro, naj pride od severa ali juga. Sicer je neresnično, da so v Nemčiji kmetje taki gospodje. Po zadnjem štetju so bile te-le za nas podučne razmere: 3.236.367 posestnikov je imelo 1.808.444 hektarov obdelane zemlje ali 5,56 odstotkov rodovitnega nemškega sveta. Od teh ni imel nobeden čez 3 orala, torej so to naši mali kajzarji, 1.016.318 posestnikov je imelo 3.285.984 ha ali 10,11 % zemlje. Na enega pride od 3—8 oral, torej so še prav mali gospodarji: kakor pri nas četrt do pol grunta. 998.804 posestniki so imeli 9.721.875 ha ali 29,9 odstotkov zemlje od 8 do 30 oral, to so naši navadni posestniki, pol grunta in cela zemlja. Boljših posestnikov od 30 do 170 oralov je bilo 281.767; imeli so 9.868.837 ha ali 30,35 odstotkov zemlje. Takih je tudi pri nas precej. Pravihi veleposestnikov, ki so imeli nad 170 oralov, so našli 25.061, ki so imeli 7.831.801 ha ali 24,08 odstotkov. Poprečno pride na enega izmed teh do 500 oral. Ti veleposestniki pa niso doma v pravi domovini Nemcev, temveč v nekdanjih slovanskih krajih. Znano je, da

so v polovici sedanje Nemčije prebivali Slovani. Ko so jih Nemci podjarmili, so si knezi in plemenitaši prilastili zemljo in prvotne prebivalce kot tlačane porabili na svojih posestvih. V teh krajih ima luteranska Prusija svojo glavno moč. Naši bratje so izgubili jezik in vero. Zato je razumljivo, da je v teh krajih največ veleposestnikov. Tako imajo na Meklenburškem, kjer še zdaj vladajo nemški vodji slovanskega rodu, veleposestniki 60 odstotkov vse zemlje, na Pomeranskem 55 odstotkov, na Poznanjskem 52 odstotkov. V zadnjih dveh biva že veliko katoliških Poljakov. V Porenju je pa le 3,5 odstotkov veleposestva, na Westfalskem, kamor hodijo naši delavci, 5,3 odstotkov, v Hanovru, kjer so bili doma bojevniki Sasi, 7 odstotkov. Na Bavarskem so splošno srednji posestniki. Gotovo torej niso na Nemškem v onih krajih, kjer je kmetijstvo najbolj razvito, večji posestniki, kakor pri nas.

Tudi sama vlada ni napravila tega napredka, čeprav je prav po očetovsko skrbela za domače kmete. Nemčija ima za vse tuje kmetijske izdelke jako visoko carino, da domačini boljše v denar spravijo svoje prideleke. Nemški državni mislijo precej daleč naprej. Ko bi nastala vojska, bi nemška armada, čeprav je menda najboljša na svetu, nič ne pomagala, ko bi sovražnik zaprl dovoz živil. Zato naj nemško ljudstvo doma prideluje toliko žita in živine, da bo vsaj za nekaj mesecev tudi ob vojskinem času sebe brez tujcev hranilo. Kmet se bo pa le takrat dela z veseljem lotil, če bo videl, da more pošteno shajati. Razen tega da kmet najboljše vojake. Z mehkužnimi sinovi meščanov in neutrjenimi delavci tovarni si v vojni ne morejo dosti pomagati. Nemška vlada je torej varovala kmeta in določila za vsakih 100 kg, ki se uvozijo iz tujih držav pri pšenici 5,5 mark carine. Za rž se plača 5 mark, oves 5 m, ječmen 1,3 marke, če se pa rabi za pivo, 4 marke, koruzo 3 marke, moko 10,2 m. Ena marka znaša 1,19 K. Carina za živali znaša: pri volih za vsakih 100 kg žive teže 18 mark, za prešiče 18 mark, enako za ovce. Če ima vol 500 kg, se mora za njegov uvoz plačati 90 mark.

Pri teh razmerah seveda lahko shajajo nemški kmetje. Leta 1900 so dobili le carine 465 milijonov mark. To je tudi za državo jako lep dohodek. Toda vendar so nemški kmetje največ sami z lastnim delom dosegli lepe uspehe. V Nemčiji ni več razumnega kmeta, ki bi ne imel gnojne jame. Vedo, da ta tako malo čislana gnojnica pri travnikih in njivah največ zaleže. Kaj ti pomaga, če imaš še toliko zemlje, če jo pa ne moreš prav obdelovati? Pri vseh kmetijah naj bo gnojna jama in pametna poraba gnojnice podlaga gospodarstvu.

V Nemčiji boš videl lepe hiše in lepe ceste. Vso nesnago nosijo navadno na kope, kjer delajo kompost za gnojenje. Sem pride vse, kar se ne da pri gospodarstvu porabiti, vsi odpadki, saje, cunje, krompirjevka, vse se pomeša, namoči in s prstjo zadela ter včasih malo prerahlja. Pravijo, da dobijo tako najboljši gnoj. Čim

večji je kup komposta, večji red vlada pri hiši. Pri nas je vsa nesnaga večkrat okoli ali še v hišah, komposta ni, polje malo rodi in travniki so zapuščeni.

Pri veliki skrbnosti za domači gnoj dajo vendar nemški kmetovalci vsako leto milijone za umetna gnojila. Če veliko dajo, se jim to navadno trikrat povrne z obilnejšimi pridelki. Treba bo tudi pri nas začeti v vsaki koči to novo gospodarstvo napredka. Če so v Nemčiji mogli, zakaj bi mi ne izpeljali v veliko lastno korist?

Kmečke sestre.

V našem listu smo že večkrat povdarjali, kako važno in potrebno je, da se z moškimi vred izobrazuje tudi naše kmečko ženstvo, ako hočemo res napredovati v gospodarskem in нравnem oziru. Saj je jasno na prvi pogled, da bomo slabše vozili, ako bodo kmečki voz le moški vlekli naprej, neizobraženo in nerazumno ženstvo se bo pa kakor coklja obešalo nanj ter ga vlekel nazaj in v stran. Hvala Bogu, da imamo ženstvo, ki je to samo spoznalo, kar najbolj priča dejstvo, da se je vselej z velikim razumevanjem in vročim navdušenjem oprijelo vsega, kar se mu je doslej nudilo v dosego večje izobrazbe. Kadarkoli in kjerkoli se kaj priredi za ženske: bodisi društva, predavanja, tečaje ali šole, vselej se v obilnem številu odzovejo in so hvaležne za vsako drobtinico izobrazbe. To je, kar mora razveseliti in z najlepšimi nadami navdati vsakega, ki želi srečne in zgledne videti naše kmečke domove, ki hoče močan in krepak kmečki stan.

Naša Slovenska Ljudska Stranka je zvezi s krščanskosocialnimi organizacijami že izredno mnogo storila za povzdigo našega kmečkega ženstva. Naj omenim samo gospodinske šole na Vrhniki in one, ki se ima otvoriti na Ormu; tudi v Vodica se odpre gospodinska šola. O lepih uspehih teh šol ni nobenega dvoma in dekleta, ki bodo tako srečne, da pridejo v te šole, bodo kasneje lahko v vsakem oziru v zgled drugim starejšim gospodinjam in bodo tako lahko mnogo pripomogle do splošnega kmečkega napredka. Toda ti uspehi se še ne bodo tako kmalo in povsod pokazali. Mi pa moramo misliti na to, kako bi čim preje zasnovali pomoč, ki bi bila dostopna vsemu kmečkemu ženstvu, zlasti pa onemu, na čegar ramah leži danes vsa teža kmečkega gospodinjstva: sedanjim kmečkim gospodinjam. Ne bilo bi lepo ne prav, ako bi nanje pozabili in jih pustili brez pomoči v njih težavnem položaju, ki zahteva od njih tiste izobrazbe in tistih vednosti, ki naj jih nudijo sedanje in bodoče gospodinske šole mlademu ženstvu, katerih si pa revice preje niso imele kje pridobiti, sedaj pa ne mo-

rejo od doma. Za te naše gospodinje, pa tudi za ona dekleta, ki se vsled uboštva ali kakega drugega vzroka ne morejo udeležiti pouka na gospodinski šoli, se mora na vsak način tudi kaj uspešnega ukreniti. Toda kaj? Poglejmo, kaj ozira vrednega imajo v tem pogledu v sosedni Nemčiji.

Razven velikega števila različnih javnih in zasebnih gospodinskih in poljedelskih šol imajo v Nemčiji gospodinski pouk deloma uveden že na ljudskih šolah; ponekod se uče deklice kuhanja in gospodinjstva v zadnjem šolskem letu, ponekod pa v obvezni nadaljevalni šoli. Za pouk so nastavljene za več šol skupaj posebne učiteljice, kakor n. pr. pri nas za ročna dela. Drugod so za šolske deklice (zadnje šolsko leto) izven šolskega pouka uvedeni posebni gospodinski tečaji, katerih obisk je obvezen. Za odraščeno ženstvo prireajo razna ženska in druga ljudska in dobrodelna društva praktične in teoretične tečaje o kuhanju, strežbi bolnikov itd. Posebno izvrstno so se pa obnesli takoimenovani potovalni kuhinjski tečaji, ki se vrše navadno pozimi in trajajo po več tednov (štiri do osem). Tudi te tečaje oskrbe navadno ženska društva, na Bavarskem n. pr. žensko društvo »Rdečega križa«. Društvo nabavi vse potrebno kuhinjsko opremo in vse praktične kuhinjske pripomočke ter jih pošilja z nalašč zato nastavljeno potovalno učiteljico iz kraja v kraj, — izvzemši seveda kraje, kjer je gospodinska šola ali pa je sicer poskrbljeno za redčen gospodinski pouk. Primeren prostor za obdržavanje teh tečajev preskrbe navadno občine, na Bavarskem pa se vsi taki tečaji vrše po tamošnjih samostanih in drugih cerkvenih zavodih; le kjer teh ni, skrbi občina za prostor. Na Württemberskem je bilo leta 1904 v 59 krajih 76 takih tečajev, na Bavarskem pa leta 1905 v 24 krajih 36. Stroške pokrivajo deloma društva iz svojega, deloma pa prispevajo občine, dežela in država.

Iz tega lahko sklepamo, koliko se v Nemčiji stori za povzdigo kmečkega ženstva ter preudarimo, kaj bi bilo najbolj priporočljivo, da se vpelje tudi pri nas. Gotovo so vsi ti načini gospodinskega pouka lahko velike koristi, ako so dobro, krajevnim razmeram primerno zasnovani; v dobri meri pa je seveda uspeh odvisen tudi od osebe, ki pouk izvršuje. Toda še nekaj drugega so v zadnjem času zasnovali Nemci v proslah kmečkega stanu, zlasti ženstva, kar nam najbolj ugaja in bi toplo priporočali, da se uvede tudi pri nas: to so takoimenovane »kmečke sestre«.

Kmečke sestre so nov imeniten ženski poklic, za katerega so sposobne pač samo najboljše in najnadarjenejšje ženske. Njih namen in službena dolžnost je, da v krajih, kjer so nameščene, z besedo in dejanjem podučujejo kmečko ljudstvo — zlasti ženske — o vsem, kar je za dušni, telesni in gospodarski blagor kmečkega stanu potrebno. Kmečka sestra je popolnoma usposobljena za pouk o vodstvu priprostega kmečkega gospodinjstva, o bolniški strežbi in pripravi bolniške hrane, dalje za pouk o vzgoji otrok, zdravo-

slovju, knjigovodstvu, praktični kemiji, porabi sadja in sočivja, vrtnarstvu, perutinarstvu in čebelarstvu. Kmečka sestra mora kmečkim ženam in dekletom odpreti oči, da spoznajo vrednost in lepoto kmečkega življenja, mora jim vzbuditi zanimanje za napredek v gospodinjstvu in gospodarstvu, kakor tudi čut za red in lepoto v domači hiši. Seznanjati mora dalje ljudstvo z novimi gospodarskimi in drugimi pridobitvami v olajšanje in pospešenje kmetijstva. Kmečka sestra mora obiskovati kmečke domove, streči bolnikom in v prijateljskem osebnem občevarju dajati vsakovrstne navode in pojasnila. Pozimi naj prireja tečaje, ob žetvi pa naj v otroškem vrtcu zbira male otročiče, jih varuje, podučuje in zabava.

Kakor se vidi, stavijo se kmečki sestri izredno velike naloge, in da jih izvrši, mora biti pred vsem sama globoko in resnično izobražena ne le v navedenih predmetih, marveč tudi splošno po duhu in srcu. Biti mora prava, cela žena, ker le taka si more pridobiti srca kmečkega ženstva in že s svojo osebnostjo vplivati nanje tako, da bodo radevolje, da, s hrepenenjem sprejemale njene nauke. Na roke pa morajo kmečkim sestram iti tudi vsi javni činitelji: oblasti in občine, kakor tudi cerkveni in drugi inteligentni krogi.

Poklic, izobrazbo in organizacijo kmečkih sester je zasnovala »Nemška zveza za pospeševanje kmetijstva« (Deutscher Landpflegeverband) leta 1907 pod vodstvom grofice Lippe, velike prijateljice kmečkega ljudstva, ki je obenem predsednica bratovščine kmečkih sester. Doslej je v Nemčiji nastavljenih že 25 kmečkih sester — vse same starejše, zelo izobražene žene; za leto 1910 pa je prijavljenih čez 20 novih postaj za kmečke sestre. Nastavljena je kmečka sestra na podlagi pismene pogodbe, ki ji zagotavlja sledeče službene prejemke: Prosto stanovanje in hrano ter 25 mark (1 marka = 1 K 20 h) mesečne plače ali pa: Stanovanje, obstoječe iz dveh sob, kuhinje in vseh pritliklin, dalje svečavo, kurjavo in 35 m. mesečno. Dalje plača službodajalec (občina ali kaka druga oblast oziroma zasebnik) za kmečko sestro popolnoma iz svojega: Zavarovalnino za starost in onemoglost po najvišjem razredu (to zavarovanje je državno), potem bolnišničino in zavarovalnino proti ognju in razven tega še vsako leto 50 mark v penzijski fond sestrskih družbe. — Plača kmečke sestre tedaj ni posebno sijajna, a eksistenca je dostojna in za vsak slučaj zavarovana. — Osebe, ki še niso dopolnile 25. leta, ne morejo biti nameščene, kar je popolnoma umestno. Sestre tvorijo posebno bratovščino ali družbo in nosijo posebno bratovškinsko obleko.

Takšna je torej stvar s kmečkimi sestrami v Nemčiji. Kaj pravite k temu, slovenske žene in dekleta: Ali bi si ne želele tudi ve imeti v bližini tako plemenito, izobraženo prijateljico, ki bi vam v vseh vaših težkih dolžnostih stala na strani s svetom in dejanjem kot prava dobra sestra in mati?

Razglednice z vzhoda

v umetniški izvršitvi s prekrasnimi obrabami barvami za nazorni pouk in za nabiralce posebno pripravno. Z najlepšimi kraji iz Rima, Indije, Egipta, Palestine, srednjega morja, Levanta in dalmatinskega obrežja, dalje slike iz orientalske ljudske življenja v skupnih serijah od vsake 6 kosov franko proti naprej plačila 55 v 10 različnih serij 6 kosov = 60 kosov proti povzetju K 4 50. Naroča se

najbolj pripravno na odrezku poštne nakaznice.

C. in kr. dvorni založnik

JAN KONRAD v Brúxu št. 977 (Češko).

Glavni cenik 3000 slikami na zahtevanje gratis in franko.

Zastonj

torej brezplačno dobi vsak človek v lekarni Trnkóczy poleg rotouža lepo tiskano deset zapovedi za kmetovalca; tudi po pošti se brezplačno razpošiljajo. 3258 12-1

Konkurenčna budilnica K 2-90
št. 3946 po amer. sistemu, idóča v vsaki legi, zanesljivo kažóča, za službo rabna, dobre kakovosti, s triletnim pisarnim jamstvom za dober in prav tek K 2-90, 3 komadi K 8-1, št. 3946, z v temi svetlikajočo se kaza če o pločo K 3-30, 3 kom. K 9-1.

Nikar riziko! Zamenjava dopustna ali denar nazaj.

Razpošilja po poštnem povzetju ali preposlatvi denarja prva tvornica ur

JAN KONRAD c. in kr. dvorni založnik v Brúxu št. 971, (Češko).

Glavni cenik s 3000 slikami zastonj in franko.

Gledalo se je vedno

2595

na

7-1

dobro postrežbo, lepo blago in nizke cene

vsled tega je trgovina

R. MIKLAUC

Ljubljana, Stritarjeva (Špitalska) ulica št. 5

pri slav. občinstvu splošno poznana kot najboljša trgovina blaga za moške in ženske obleke.

Mlin z zemljiščem

je na prodaj v Vintarjevcu, občine Šmartno pri Litlji. Cena zmerna. Več se izve pri posestniku 2729 **Jožefu Štepec** ravno ondi. 4-1

Najboljši proti **kurjlim očesom**

veliški-radikal oblik za kurja očesa

1 zavoje 40 vinarjev

Veliško-radikal sredstvo za kurja očesa

1 stekel s 60 vinarjev

Proti naprej plačila v znamkah z 20 vin. za poštino je pristno le pri

G. Richterjevi lekarni pri „ORLU“, Welš št. 12.

Istotam sloviti veliški oblik proti trganju in revmi po K 1-1. Pozor na reg. varstv. znamko.

Puške!

Lancaster . . . od K 28-—

Flaubertpuške . . . 8-50

Pištoli . . . 2-—

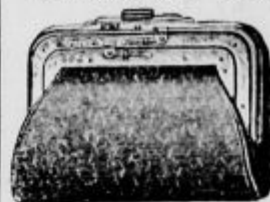
Samokresi . . . 5-—

Poprave ceno. Ilustrirani cenik franko. 870

F. Dušek, Opčno 123, Češko.

Novosti!

DENARNICA Z VEKSIRO ZAPONKO

Največja zaloga denarnic, skatic za smodke in svalčice v mojem glavnem ceniku. Pošilja proti predplačilu C. kr. dvorni založnik **JAN KONRAD** razpošiljalnica v Brúxu št. 967 (Češko). Glavni cenik s 3000 slikami vsakemu zastonj in franko.

: TEODOR KORN :

pokrivalec strah in klepar ter vpeljavec vodovodov.

Ljubljana, Slomškove ulice št. 3 in 10

ter lastnik že 56 let obstoječe trgovine Josip Stadler v Ljubljani, Stari trg št. 9, se priporoča za napravo in v njegovo stroko spadajoča del. — Glavno zasedbo so slovenske dežele za najnovejšo razsvetlilno „Brikettid“ luč, oblastveno dovoljena za upeljevanje v stanovanjih, gostilnah, prodajalnah itd. Najcenejša luč, brez vsake težavnosti, najenostavnejša oprava. Lični mali aparati se napajajo z malimi „Brikettid“-kosi ter vodo. Via poslanjujejo z malimi „Brikettid“-kosi ter vodo. Via poslanjujejo z malimi „Brikettid“-kosi ter vodo. Via poslanjujejo z malimi „Brikettid“-kosi ter vodo. 1985 34-

Usakemu bodi kot najbolj založena priporočena **manufakturna (quantna) trgovina „Pri Škofu“**

v Ljubljani, Pogačarjev (sadni) trg v veliki mestni hiši nasproti molarjev, kjer se najnovejše blago prodaja po zanesljivi stalni nizki ceni.

Blago za ženske obleke v vseh barvah in cenah, gladko, križasto, rižasto in rožasto. Perilni parhent in flanela v zelo lepih vzorcih, kambrik, kotenina, blago za srajce, višnjevi parhent itd. Najnovejše volnene in svilnate rute, ogrinjalke, pletene rute (kocke), šerpe zadnje novosti, Sukno in pliš za jopce kakor tudi veliko izber gorenjskega, koroškega sukna in modnega kamgarna za moške obleke. Pletene srajce, gorke hlače, nogavice za ženske, moške in otroke. Kovtre prav težke in široke domačega dela, zelene ogrske 2594 koce kakor tudi navadne za konje itd. 7-1

Kdor bode rabil zimsko blago, veliko ali malo, naj se zapno obrne v trgovino „Pri Škofu“, kjer se prav dobro kupi.

Daje po

4 1/2 %

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje

po 4 1/2 %

brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vložnih 100 K čistih 4 K 50 v na leto.

Rentni davek plačuje društvo samo. Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Daje tudi svojim članom **predume** na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecih ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

Dr. Fr. Dolšak l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik,

Prelat A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

POGLEJTE

o potrebi vporabnih predmetov in daril vseh vrst v moj bogato ilustrovan glavni cenik s 3000 slikami, kateri se Vam pošlje na zahtevanje takoj zastoj in franko. C. in kr. dvorni založnik
JAN KONRAD
v Brúxu št. 996. (Češko).

SINGER

šivalne stroje

kupujte le v naših trgovinah, ki se vse poznajo po tem-le grbu:

Ne dajte se zapejati po naznanilih, ki imajo namen, kazati na ime **Singer**, postaviti na prodaj že rabljene stroje ali pa take zastarele sisteme, kajti naši šivalni stroji se ne oddajajo prekupcem, marveč jih prodajamo naravnost 161 občinstvu, 15-1

Singer Co.
ako družba za šiv. stroje, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4

Anton Avsec, kovaški mojster v Pudobu pošta Stari trg pri Ložu sprejme takoj v trajno delo 2757 spretnega 2-1

kovaškega pomočnika

Skupna rezerva sklepom 1908 čez 130.000 kron.
Upravno premoženje sklepom 1908 čez 3,600.000 K.
Zadružnikov nad 600.

Glavna posojilnica

reg. zadr. z neom. zav. v Ljubljani,

pisarna na Kongresnem trgu št. 15 nasproti nunske cerkve, obrestuje hranilne vloge po

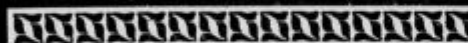
4 3/4 %

t. j. K 475 za vsacih 100 kron, takoj od dneva vložitve, pa do dneva dvige, brez odbitka rentnega davka. Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotovina, ne da bi se obrestovanje pretrgalo. 3418 1

Ima domače hranilnike.

Uradne ure od 8. do 12. ure dopoldne
in od 3. do 6. ure popoldne.

Tekoči račun v Avstro-ogrski banki v Ljubljani.
Račun pošne hranilnice št. 49.086. Telefon št. 135.

MNOGO DENARJA

prihrani tisti, ki o potrebi vporabnih reči in daril vseh vrst

ZAHTEVA

moj glavni cenik s 3000 slikami, katerega pošljem

VSAKOMUR

zastonj in franko.

C. in kr. dvorni založnik

JAN KONRAD

v Brúxu št. 996. (Češko).

Nervozni, bolni na želodcu, srcu ali prsih, ali oni, ki trpe na pomanjkanju spanja, omotici, tresenju, epilepsiji, naj pije vsak dan mesto kave

Rosen-ov krepljivi in redilni čaj teon. Karton za poskus K 10, 6 kart. K 6. Najmanjše naroč. 2 kart. Glavna zaloga: Lekarstva Filip Reses v Silezendorfu 8522 pri Dusaju, N.-Avstr. 1900 1

Stenske ure z budilko

s 30 urnim koleškom na pero, ki bije pol in cele ure, v lepo polirani orebovi omarici, 7i. ena dolga, z belim kazalnikom in kazalcem za budilo te K 12-20. 3 letno pisмено jamstvo. Zamenjava dovoljena ali denar nazaj. Nikar riziko!

Pošlji po povzetju prva tovarna

za ure — **JAN KONRAD**

Brúx št. 999. (Češko).

Glavni cenik s 3000 slikami zastonj in franko.

Kdor hoče blago naročiti

naj nemudoma piše po vzorce dokler ne poidejo. Naznani naj se cena in vrsta blaga od katerega se žele vzorci.

Naslov: 2597 9-1

Pošiljateljska trgovina blaga

R. MIKLAUC

Ljubljana, Stritarjeva ulica št. 5.

Cene najnižje. - - - Vzorci poštnine prosto.

Samo

6 dni

LJUBLJANA HAVRE NEW-YORK

Francoska prekomorska družba. Odhod iz Ljubljane vsak torek. Vozne liste in pojasnila daje amo 383 26-1

ED. ŠMARD

obl. konces. potov. pisarna Ljubljana, Dunajska cesta 19 nasproti znane gostilne pri „FIGOVCU“

NAJBOLJŠA IN NAJSIGURNEJŠA PRILIKA ZA ŠTEDENJE!

Denarni promet do 31. decembra 1908 čez 72 milijonov kron.

Lastna glavnica K 420.537-92

Stanje vlog dne 31. majnika 1909 čez 20 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

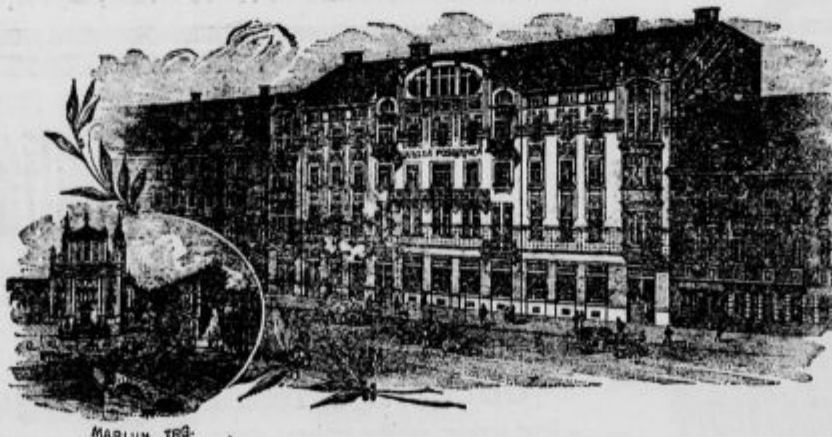
registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta št. 8, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih 4.50 kron na leto.

MARJIN TRG

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadružnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

Dr. Ivan Šušteršič, predsed. Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: Anton Belec, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. Fran Povše, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. Anton Kobi, posestnik in trgovec, Breg p. B. Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljubljani. Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani. Ivan Kregar, svetnik trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. Fran Leskovic, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. Ivan Pollak ml., tovarnar. Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani. Gregor Šlibar, župnik na Rudniku.

Motorje najboljšega sistema, mline in stiskalnice za grozdje in sadje. Železne blagajne, stavbene potrebščine in vso drugo železnino

dobavlja po najnižjih cenah slovenska veletrgovina z železnino

FR. STUPICA v Ljubljani, Marije Terezije cesta št. 1.

POTRUDITE SE

in preglejte o potrebi vporabljenih reči in priložnostih daril vseh vrst, moj glavni cenik s 3000 slikami, kateri se Vam pošlje na zahtevanje zastonj in franko

in si bodete

pri naročilu

PRINRANILI MNOGO DENARJA.

C. in kr. dvorni založnik

JAN KONRAD

Brüx št. 989. (Češko).

Menjava pisemske znamke.

Vseh 5. delov sveta. Vse različne.

St. 1 100 kosov K — 50

„ 2 200 „ „ 1.—

„ 3 300 „ „ 2.—

„ 4 400 „ „ 3.50

„ 5 500 „ „ 5.—

„ 6 600 „ „ 9.—

„ 7 1000 „ „ 15.—

pošilja do K 2— proti napredni plačilu s dodatkom 20 v za poštino. V slučaju ako se želi pripor. pošiljate, 45 vin. za poštino. Čez K 2— po povzetju ali napredni plačilu po c. in kr. dvornem založniku JAN KONRADU, Brüx št. 989. (Češko). Za znamke prosim zahtevajte nov cenik.

Edina izborna priložnost za nakup za trgovce manuf. blaga in za krošnjarije naravnost iz tovarne!

Razpošilja se tudi zasebnikom.

40 metrov ostankov sortirano 13-90 K

40 metrov veleprima po želji sortirano 15 K

Barbant v lepih vzorcih za obleke, bluze in spod. obl.

Flanele, lepo križaste, za srajce in bluze.

Delen, z robom, za obleke in bluze.

Angleški cejfr, 60 cm širok, za pisane srajce, prsa za srajce in bluze za dame.

Modrikasto blago za kuhinjske predpasnike in domače obleke.

Kanafas za posteljne prevleke v živahnih barvah.

Oksforda za moške srajce, izborna trpežne kakovosti.

Krizet, barvan, za spodnja krila, tkan iz debele tkanine.

Dolgost ostankov 3 do 10 metrov zajamčeno brez napake, trpežne kakovosti in popolnoma pralno.

Nikake rizike! Znesek se takoj vrne, ako blago ne ugaia in se lahko pošiljate nerankirano nazaj pošlje. Čez 1000 priznanih pisem od 1./1.

40 metrov lineas, pobejenega rumbarškega platna za najfinejše životno in posteljno perilo, sortirano z belim križetom za spodnje perilo samo K 17-90.

Gotove, zarobljene rjuhe brez šiva, 235 cm dolge, 150 cm široke, iz najboljše tkanine, trpežne kakovosti, zajamčeno platno, kos K 2-40. Najmanjše naročilo 6 kosov. Pošilja po povzetju.

Tkalnica R. Horner, Nachod (Češko).

Pri naročilu 2 zavojev poštne prosto.

2487 20-1

Posestvo

v Vel. Gabru na Dolenjskem, obstoječe iz hiše, supe, poda in njive, vse v prav dobrem stanju, primerno za vsako obrt, se takoj ugodno proda. Vpraša se pri I. GROBELNIKU v Ljubljani. Pred Skofijo.

2705

4-1

Za jesenski in zimski nakup blaga

najdete v trgovini

„Pri Škofu“

v Ljubljani, Pogačarjev trg (Sadni trg)

zelo veliko izber blaga zadne novosti.

Cene nizke — postrežba znano dobra.

2596

10-1

Zahtevajte zastonj

In frankska veliki katalog cenik s 3000 slikami, kateri se Vam pošlje na zahtevanje zastonj in franko. Prva tovarna ur v Brüx št. 981. (Češko).

JAN KONRAD

c. in kr. dvorni založnik

Prava švicarska nik ank-ura, sistem Roskopf K 5-1, komadi K 14-1, Registr. Ade

Roskopf nik ank-rem-ura 10

Prava srebrna rem-ura K 8-1

Nikak riziko? Zamenja dovolj ali denar nazaj.

PREPRIČAJTE SE

o zmožnosti moje trditve

zahtevajte v potrebi vporabljenih predmetov in daril vseh vrst, moj glavni cenik s 3000 slikami, kateri se Vam pošlje na zahtevanje zastonj in franko z dopisnico.

C. in kr. dvorni založnik

JAN KONRAD

Brüx št. 984. (Češko).

Za košnjo priporočamo najboljše ameriške kosilne stroje MC. CORMICK

kateri so ne samo po izreku enega samega, nego na Kranjskem že od več sto posestnikov. ki te stroje že več let vporabljajo kot najboljši in za naše kraje najpripravnější spoznani. Vsakdo naj se torej sam prepriča in kupi le kosilni stroj MC. CORMICK. Opozarjamo posebno na naše nove nože z gostimi zobmi, ki posebno globoko režejo, za nizko in redko travo.

Edina zastopnika za Kranjsko:

2737

Karol Kavšeka nasl. Schneider & VEROVŠEK, Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Ustanovljena leta 1882. Telefon št. 185. Poštne hranilnice račun št. 828.405.

Kmettska posojilnica ljubljanske okolice

114 registrovana zadruga z neomejeno zavezo 52-1

v lastnem zadrugnem domu v Ljubljani na Dunajski cesti št. 18

je imela koncem leta 1908 denarnega prometa nad K 71,417.344-75

obrestuje hranilne vloge po 4½%

— brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike. —

Sprejema tudi vloge na tekoči račun v zvezi s čekovnim prometom in jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog dne 31. decembra 1908 nad K 17,102.911-27

Posojuje na zemljišča po 5¼% z 1½% na amortizacijo ali pa po 5¼% brez amortizacije, na monice po 6%

Posojilnica sprejema tudi vsak drugi načrt glede amortizovanja dolga.

Uradne ure: vsak dan od 8. do 12. in od 3. do 4. ure, izven nedelj in praznikov.